

KAPELLEN IN VLAANDEREN

[Henri Vannoppen]

Recente colloquia¹, boeken en artikels², projecten³, fiets- en wandelpaden⁴ en tentoonstellingen tonen aan dat de heemkundige verenigingen in Vlaanderen de voorbije jaren getracht hebben de kapellen expliciet in beeld te brengen. Het nummer 2 van de jaargang 2001 van *Ons Heem* was volledig gewijd aan dit thema. Met deze bijdrage wordt getracht niet alleen de aandacht te vestigen op dit bijzondere themanummer maar tegelijkertijd ook kapellen mee op de agenda te plaatsen in de discussies over erfgoed.

TIEN BENADERINGSWIJZEN VAN EEN KAPEL

Ter inleiding van het themanummer schetste ik tien verschillende benaderingswijzen van een kapel in Vlaanderen: de oorsprong van de kapel, de lokalisatie, het soort kapel, de kunststijl en de materialen, de vereerde heilige(n), de devotievormen, de banden met de burgerlijke samenleving, de inboedel, het onderhoud en de restauratie komen daarbij aan bod.

De kapel van St.-Jozef in de Kaasstraat te Attenhoven werd bijvoorbeeld rond 1675 gebouwd als dank voor de genezing van de pest. Maar vooral St.-Rochus was de beschermer tegen de pest en de cholera. Hij groeide in onze tijd zelfs uit tot beschermer tegen aids. In Humbeek was er de pestkapel Sint-Rochus op de hoek van het Achterstraatje en van de Dorpsstraat. Deze kapel is echter verdwenen. In Merchtem werd in 1849 de St.-Rochuskapel gebouwd door de familie De Smedt omdat Breestraeten gespaard bleef van de cholera. In Erps-Kwerps werd in 1866 de kapel van St.-Rochus langs de Dorenbaan opgericht om de cholera tot bedaren te brengen.

De romaanse kapel van Sint-Verona te Leefdaal
(Foto: Willy Vander Velden, 1998)

In een recent themanummer van *Ons Heem* werd aangetoond dat kapellen in Vlaanderen zowel vanuit het perspectief van de zorg en bescherming van het onroerend erfgoed als van het documenteren en duiden van het immaterieel cultureel erfgoed bijzondere aandacht en systematisch onderzoek verdienen. Hier is nog veel werk aan de winkel.

Wat de lokalisatie betreft, constateren we dat heel wat kapellen verbonden waren met bomen. Het bedevaartsoord van Scherpenheuvel evolueerde van een beeldje in een boom rond

De barokke St-Adriaan kapel te Haacht (Foto: Willy Vander Velden, 1998)

1500 over een houten kapel in 1602, over een stenen kapel in 1603 naar een stenen kapel die uitgroeide tot een bedevaartkerk in barokstijl (1609-1627). Heel wat kapellen staan op een hoogte, bijvoorbeeld de kapel van Puttebos te Leefdaal. Bij heel wat kapellen zijn er ook bronnen met heilig water. De Kruisborrekapel te Everberg is een kruiskapel die haar naam dankt aan de bornput in de nabijheid.

De moderne kapel van O.L.Vrouw van Troost te Bertem, gebouwd op initiatief van de K.V.L.V. en de Landelijke Gilde, ingewijd op de laatste zondag van september 1982

Tot welke soort een kapel gerekend kan worden is ook een discussiepunt. Lut Bavay maakt een onderscheid tussen toegankelijke kapellen, niskapellen, muurkapellen, gedeeltelijk toegankelijke kapellen en boomkapellen.

Een kapel is ook een kunsthistorisch gebouw. Alle kunststijlen komen hierbij aan bod. Romaans is de kapel van St.-Verona te Leefdaal. Gotisch is de Begijnhofkapel te Overijse. Een typische barokkapel vindt men ter ere van Sint-Adrianus te Haacht. De kapel van O.L.Vrouw van Puttebos te Leefdaal is klassiek barok. Neogotisch is de kapel van de H. Familie te Everberg, een werk van Langerock. Modern is de kapel van O.L.Vrouw van Troost uit 1982 te Bertem.

Maria was de meest vereerde heilige. Vooral de devotie tot O.L.Vrouw van Scherpenheuvel en tot O.L.Vrouw van Lourdes leverden heel wat kapellen op in Vlaams-Brabant en Waals-Brabant. O.L.Vrouw van Banneux en O.L.Vrouw van Fatima kenden weinig succes in deze twee gebieden. Wat de Jezuskapellen betreft zijn het vooral kapellen van het H.Hart van Jezus. De kapellen van de H. Familie gaan samen met het Genootschap van de H. Familie. Verschillende kapellen zijn ook toegewijd aan heiligen: Sint-Jozef, Sint-Antonius-Abt, Sint-Rochus en de Drie Gezusters. Soms komen

ook plaatselijke patroonheiligen aan bod zoals Sint-Veerle of Sint-Pharaildis in Wambeek onder Steenokkerzeel.

Verschillende devotievormen kwamen voor rond kapelletjes: bedevaarten, brandende kaarsen, zandtapijten en de rozenkrans. Er zijn ook verbanden met de burgerlijke samenleving. De meibomen werden meestal geplant voor de kapel. De kapellen worden in 2001 ingeschakeld in het gemeentelijk en regionaal toerisme.

Ook de inboedel van de kapel moet worden onderzocht. De altaren, beelden, kandelaars, porseleinen vazen, klokken, ex-voto's, opschriften en glasramen behoren tot de sfeer van de kapelletjes. Er komen zelfs nieuwe beelden voor nieuwe heiligen in kapellen, nieuwe elementen van volkscultuur. Het bronzen beeld van Pater Pio (†1968) werd op 5 mei 1995 overgebracht naar de kapel van O.L.Vrouw van den Akker op de hoek van de Torenstraat en de Kapelstraat te Rotselaar. Hier groeide een nieuwe devotie. In 1998 werd het beeld overgebracht naar een gerestaureerde kapel aan de Sint.-Pieterskerk. Deze kapel is de vroegere sacristie, die tijdens een renovatie heringericht werd tot gebedsruimte.

Het onderhoud van de kapellen is ook belangrijk. Het zijn meestal leken die de kapellen onderhouden. Ze krijgen de sleutel van de kapel en ze ledigen het offerblok. Toen in 1715 de laatste recht-

De nieuwe kapel van St.-Veerle te Wambeek-Steenokkerzeel (Foto: Willy Vander Velden, 1998)

streekse erfgenamen van Maarten Wauters in Haacht overleden waren, stelde dit problemen voor het onderhoud van de kapel van O.L.Vrouw Behoudenis der zieken te Haacht. Pastoor Danckaerts van Haacht gaf toen de sleutels aan Joanna Vloeberghs, de echtgenote van de molenaar. Het molenhuis stond op nauwelijks 150m van deze kapel. Joanna Vloeberghs hield de rekeningen bij en overhandigde regelmatig het offergeld van de kapel aan de pastoor.

De bibliografie en de bronnen in verband met de kapellen zijn ook belangrijk. Oude kaarten, kadaster, stafkaarten, de atlas van de buurtwegen, plannen, bedevaartvaantjes, vermeldingen in het kerk- en gemeentearchief, prentkaarten, oude en nieuwe foto's, schilderijen, folders van inwijding, persartikelen, artikels in het parochieblad en wetenschappelijke publicaties rond kapellen kunnen worden gebruikt voor de studie van de kapellen als belangrijke elementen van het kleine monument. Elke heemkring kan hierbij aan bod komen.

STATUSSYMBOLEN

Gabriël Celis wees er in 1925 op dat heel wat dorpsheren als statussymbool en om hun herinnering voor het nageslacht te bewaren een kapelletje oprichtten op de grens van hun domein of in de omgeving van hun kasteel. Heel wat edellieden hebben kapellen laten oprichten. De adellijke familie de Plaines kwam met de

De kapel van O.L.Vrouw van Scherpenheuvel in de Warande te Everberg (Collectie: Het Prinsdom Everberg)

Bourgondiërs naar de Nederlanden. Thomas de Plaines werd voorzitter van de Grote Raad van Mechelen. Zijn echtgenote Jeanne Gros kocht het Hof ter Brugge onder Erps-Kwerps. De familie de Plaines verbleef er tot in de 19e eeuw toen de familie uitstierf. De familie de Plaines was ongetitelde adel. Ze werden door hun omgeving en door hun gelijken als edellieden aanvaard. In 1655 liet Joanna de Plaines de kapel van O.L.Vrouw van Bijstand in barokstijl bouwen. Ze bewoonde het kasteel Hof ter Brugge te Erps-Kwerps. De kapel van O.L.Vrouw van Scherpenheuvel in de Warande te Everberg blijft verbonden met de adellijke familie de Merode. De huidige kapel werd gebouwd op de plaats van de vroegere Sint-Antoniuskapel. Deze kapel was verbonden geweest met een kluis. De bouwheer van de nieuwe kapel was Graaf Charles de Merode-Westerloo (Everberg 1824-Brussel 1892), de zoon van Graaf Henri de Merode-Westerloo (1782-1847). Graaf Charles de Merode-Westerloo was voorzitter van de Belgische Senaat van 1885 tot 1892 en Minister van State. Hij beloofde na de geboorte van zijn twee dochters Alix (1850-1922), die huwde met Guillaume, Graaf de la Roche-Aymon, en Jeanne (1853-1944), die ongehuwd bleef, in zijn geboortedorp Everberg een kapel op te richten indien uit het huwelijk met Prinses Marie van Arenberg (1830-1905) een zoon geboren werd. Een jaar na de belofte werd een zoon geboren: Graaf Henri de Merode-Westerloo (1856-1908). Kort daarop werd de O.L.Vrouw van Scherpenheuvelkapel als bedankeniskapel gebouwd. Dit moet gebeurd zijn tussen 1856 en 1860.

De cultus van het Kindje Jezus van Praag kende groot succes bij de burgerijfamilies. Op de hoek van de Engerstraat en de Frans Mombaersstraat had men vroeger de villa Negenhoekhof te Erps. René De Clercq (Aalst 1851-Erps 1931) was eigenaar van deze villa. Hij huwde Eugenie Billen (Brussel 1861-Erps-Kwerps 1934). René

De kapel van O.L.Vrouw van Bijstand uit 1655, gebouwd door Joanna de Plaines voor haar kasteel Het Hof ter Brugge te Erps-Kwerps (Copyright A.C.L.B. 70310)

De Clercq bouwde de kapel van het Kindje Jezus van Praag op vraag van zijn schoonmoeder Celine De Cat (†1899), weduwe van Edouard-François Billen, vice-consul van België in Amsterdam en stichter van de verzekeringsmaatschappij 'Le Garantie Belge'. Zij had een grote devotie voor het Kindje Jezus van Praag. Deze cultus ontstond in de 17e eeuw in het voormalige Tsjecho-Slowakije. Ook de rijkere boeren of 'pachters' in Brabant bouwden hun eigen kapel. Bekend is de kapel van Sint-Adriaan te Haacht. De oudste kapel werd gebouwd door een landbouwer in Haacht toen hij gespaard bleef van een epidemie die in Haacht heel wat vee uitmoorde. De veestapel was de rijkdom van de mensen en de devotie voor bescherming tegen veeziekten is dan ook logisch te verklaren. Heel wat mensen trokken naar de kapel van Sint-Adriaan om hun dieren te beschermen tegen besmettelijke ziekten. Er was 'veel begankenis wegens de besmettelijke ziekte der beesten'. De kapel werd zwaar beschadigd op het einde van de 16e of in het begin van de 17e eeuw. In 1643 werd de kapel van Sint-Adriaan grotendeels in de huidige vorm herbouwd. Een welgestelde boer Petrus Wets, gehuwd met Margriet Docx, lag aan de basis van de herbouw in de huidige vorm in 1643. Deze kapel was niet alleen een devotie-element, maar ook een statussymbool voor een herenboer. De pachters van de Erps-Kwerpse pachthoven hadden ook hun eigen kapelletjes in de 19e eeuw. Burgemeester

De Oorlogskapel van Burst opgericht uit dankbaarheid na de Eerste Wereldoorlog

Petrus Van Espen, die de gemeente bestuurde van 1825 tot 1830, was de eigenaar van het Hof te Velde in de Haaggatstraat te Kwerps. Het was het grootste pachthof van Erps-Kwerps. Hij was op het pachthof terecht gekomen door het huwelijk met Maria-Anna Trappeniers, de pachtersdochter van het Hof te Velde. De burgemeester had een reeks koeien verloren in een koeplaag in de jaren 1820-30 en liet een kapel bouwen achter zijn pachthof om de koeplaag tegen te gaan. De afkorting P.V.E.-M.A.T. op de kapel verwees naar het echtpaar dat de kapel bouwde. De kapel van St.-Donatus werd in 1686 in de Grote Geeststraat te Sterrebeek aangebouwd tegen het Hof ter Heide. Hier heeft men terug het verband tussen een kapel en een pachthof.

Uit de verschillende voorbeelden blijkt dat de notabelen van een dorpsgemeenschap poogden van de 17e tot de 19e eeuw hun rijkdom weer te geven door de bouw van kapellen in hun dorpen. Kapellen bleven statussymbolen zowel voor de adel als voor de burgerij als voor de herenboeren.

GEDENKEN EN BESCHERMEN

Julien De Vuyst, heemkundige en liederenspecialist, besprak in het themanummer van *Ons Heem* verschillende kapelletjes uit Oost-Vlaanderen. Hij gebruikte hierbij heel wat ongebruikelijke bronnen zoals een lied dat gezongen werd bij de wijding van de kapel van O.L.Vrouw van Lourdes te Gaver in 1880. Enkele typische Oost-Vlaamse kapellen, vooral wat het uitzicht betreft, werden speciaal behandeld: de Koningin van de Vrede te Herzele, de Sint-Lievensbron te St.-Lievekens-Esse, de Herinneringskapel te Erpe, de Oorlogskapel te Burst, het boomkapelletje te Mere en de muurkapellen. De Oorlogskapel van Burst verwijst naar mensen die een

De kapel van O.L.Vrouw te Velde te Kwerps met 'pachteske' Emerentia De Coster-Vander Elst in de jaren 1930

kapel oprichtten om te bedanken dat ze de Eerste Wereldoorlog overleefd hadden. Deze kapel van Burst moest het nageslacht herinneren aan de gruwel van de oorlog, maar ook aan de kracht van O.L.Vrouw, die de bevolking behoedde voor dood en vernieling. Deze kapel werd ingehuldigd op 5 september 1920 in aanwezigheid van 6.000 belangstellenden. Een tekst op perkament werd in een fles gestopt die in een muur aan de altaarzijde van de kapel ingemetseld werd. De tekst luidde als volgt: "Deze kapel is gebouwd op 28 juni 1920 ter ere van het Heilig Hart van Jezus en van Sint-Martinus, patroon der parochie, uit dankbaarheid door de parochianen van Burst omdat zij op een wonderbare wijze gespaard zijn gebleven van de oorlog tegen Duitsland in de jaren 1914-1918."

Barbara Daveloose focuste in haar bijdrage tot het themanummer op kapelletjes in Groot-Beernem. Volgens haar zijn kapellen waardevolle monumenten. Kapellen worden traditioneel vanuit

volkskundige hoek benaderd, maar het is volgens haar noodzakelijk, met het oog op behoud, om ze ook in relatie te brengen met monumentenzorg. Het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van Monumenten en Stads- en Dorpsgezichten, gewijzigd bij decreet van 22 februari 1995, verstaat onder monument: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, dat van algemeen belang is omwille van zijn artistieke, wetenschappelijke, historische, volkskundige, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde, inbegrepen de zich erin bevindende roerende zaken, onroerend door bestemming".

Volgens Daveloose voldoen kapellen perfect aan deze voorwaarden. De grote bouwstijlen die zich in de architectuur manifesteerden, treft men eveneens aan in sommige veldkapellen. Voor Groot-Beernem blijft dit beperkt tot neogotiek en neoclassicisme, de kapellen zijn niet ouder dan 1850. Het overgrote deel

Uit de verschillende voorbeelden blijkt dat de notabelen van een dorpsgemeenschap poogden van de 17e tot de 19e eeuw hun rijkdom weer te geven door de bouw van kapellen in hun dorpen. Kapellen bleven statussymbolen zowel voor de adel als voor de burgerij als voor de herenboeren

De toegankelijke kapel van het Bulscampveld te Beernem

De 17e-eeuwse kapel van de Moeder der Barmhartigheid in de Wildersedreef, een halte op de boetprocessie (Foto Willy Vander Velden, 1998)

van de kleine veldkapellen kan zelfs niet bij benadering tot een stijl gerekend worden. Aan de kapel kan een heel verhaal vasthangen dat belangrijk is voor de geschiedenis van de streek. Volgens Daveloose is er veel werk aan de winkel. In West-Vlaanderen zijn er anno 2001 amper 36 kapellen beschermd, waarvan 12 veldkapellen. Zoals Jan Gordt in een bijdrage over de op 3 februari 2000 wettelijk beschermde 18e-eeuwse kapel van de landelijke wijk Hambos onder Tildonk aantoonde, kunnen historisch onderzoek en het optreden van vrijwilligersorganisaties en actiecomités een belang-

De kapel 'Wees Gegroet Maria' op de hoek van de Huinhovenstraat en de Oversteek autosnelweg, een halte van de boetprocessie van Perk (Foto: Willy Vander Velden, 1998)

rijke rol spelen in het beschermingsproces. Heemkundige organisaties kunnen als onderzoeks- en actiegroepen een belangrijke rol en uitdaging opnemen.

KAPellen EN ACTIES

Een belangrijk inzicht dat in verschillende artikels benadrukt werd is dat schijnbaar statische elementen als kapellen vaak een belangrijke rol spelen in allerlei acties en campagnes.

In een aparte bijdrage toonde ik aan dat bijvoorbeeld in Midden-Brabant de geschiedenis van kapellen vaak samenloopt met de geschiedenis van de processies. Typisch voor de Contrareformatie in de 16e en de 17e eeuw en voor het rijke Roomse leven tot Vaticaan II waren de processies, de bedevaarten en de ommegangen. De kapelletjes speelden hierbij een belangrijke rol. Ofwel waren zij het doel van de processie of de ommegang zoals O.L.Vrouw van Steenbergem te Oud-Heverlee en zoals de St.-Rochuskapellen te Huldenberg en te Erps, ofwel vormden zij een stralenkrans van haltes bij de boetprocessies zoals te Kampenhout en te Perk. Deze voorbeelden bewijzen dat processies lang verbonden waren met kapelletjes. Men zal zelfs processiewegen herleggen omdat er kapelletjes werden bijgebouwd in de 19e en 20e eeuw.

Roger de Broeck demonstreerde in een zeer opmerkelijke bijdrage tot het themanummer in 2001 heemkundig onderzoek kan leiden tot het traceren van een geconcerteerde actie rond kapellen in de 20e eeuw: de campagne van de gevelkapelletjes van Regnum Mariae. De man die aan de basis lag van deze campagne was E.H. Fernand Mariën, kloosterdirecteur en godsdienstleraar bij de Ursulinen te Tildonk. De actie begon in 1956. Overal zag men houten kapelletjes verschijnen boven voordeuren: de buitenkant in bordeaux, de zijkanten in blauw, de binnenkant eveneens blauw en de rug roze. In de kapel stond een Italiaans plaasteren Mariabeeld. Er waren ook andere kleuren voor de kapelletjes. Het succes van deze actie was overweldigend. Hierbij vindt men de evolutie in cijfers: in 1956: 3.714 kapellen; in 1957: 5.500 kapellen; in 1961: 11.667 kapellen; in 1965: 23.449 kapellen. De Broeck gokte dat men in 1978 (toen Mariën overleed) misschien wel boven de 250.000 kapellen zou kunnen uitkwam

De kapel van Sint-Rochus te Huldenberg (Foto: Willy Vander Velden, 1998)

De verspreidingscampagne ging gepaard met een "Mariaal offensief". Bij de aanvang duurde een kapellenactie twaalf weken tijdens dewelke de parochianen vertrouwd werden gemaakt met de bedoeling van het werk. Men hing affiches uit, men sprak erover op de preekstoel en in het parochieblad en men bad gezamenlijk voor het welslagen van de actie. Er waren twee hoogdagen in het offensief: de "propagandadag", waarop een speciale preek werd

gehouden, en de "koninginnedag" waarop iedereen die ingeschreven had, zijn kapelletje kon komen afhalen. In 1961 werd het offensief ingekort tot 10 weken waarin elke zondag een korte tekst werd voorgelezen in de kerk. Omdat sommige parochieverantwoordelijken van oordeel waren dat zulk intens offensief te zeer doorwoog op het normale zondagsonderricht, werd het offensief van 1964 verder ingekort tot vijf weken, met behoud van de twee hoofdzondagen: de intrede zondag (2e zondag) en de Koninginnedag (6e zondag). Gedetailleerde lijsten per parochie geven een duidelijk beeld van de verspreiding van deze gevelkapellen.

In een afzonderlijke bijdrage toonde ik op basis van voorbeelden uit Vlaams-Brabant aan dat allerlei gebruiken en interacties rond kapellen bestonden en soms nog bestaan. Dit kon variëren van het maken van zandfiguren, schoonmaakacties tot kaarsenrituelen. Heel wat tradities houden lang stand rond de kapellen, in een tijd dat de kerkgang sterk achteruitgaat. De offerblok blijft lichtjes gevuld. Er worden kaarsen gebrand. Bloemen versieren de kapel en voor 1 mei moet de kapel geschilderd zijn. Dan kan de rozenkrans plaatshebben en wordt de heilige aanroepen, die in de kapel vereerd wordt. Dit bestaat in sommige gemeenten nog steeds. Ook in 2001 schijnen sommige groepen mensen nood te hebben aan een of andere vorm van het sacrale. Een vorm, die dicht bij hem staat. Andere groepen mensen cultiveren zorg voor kapellen die als erfgoed beschermd kunnen worden en nieuwe maatschappelijke functies kunnen vervullen.

De kapel van O.L.Vrouw van Scherpenheuvel te Meerbeek, waar de 'beeweg' naar Scherpenheuvel vertrok (Foto: L. Sommereyns-Parent, 1988)

De gevelkapel van Regnum Mariae

De kussens voor de geestelijken liggen klaar bij de processie voor de kapel van O.L.Vrouw van Lourdes te Erps (Collectie Cultuur-Historische Vereniging van Erps-Kwerps)

De procesie met het zandtapijt aan de kapel van O.L.Vrouw in de Kapellestraat te Kortenberg (Aquarel Felix Stroobants)

BESLUIT

Kapellen behoren tot het erfgoed en vaak ook tot volkscultuur. Ze kunnen uit verscheidene standpunten benaderd worden: bijvoorbeeld historisch, kunsthistorisch, volkskundig, sociologisch en uit het standpunt van de kerkgeschiedenis. Heel wat kapellen zijn jammer genoeg nog niet bestudeerd. Daar ligt nog heel wat werk voor de heemkundige kringen en voor de heemkundigen. ■

- 1 In 1998 werden drie colloquia georganiseerd over 'Volksreligie in België en Luxemburg' respectievelijk in Weerde (19 oktober 1998), in Bastogne (17 oktober 1998) en in Eupen (14 november 1998). Het betrof een samenwerking van het Verbond voor Heemkunde, het Musée en Piconrue te Bastogne en de Förderverein des Archivwesens van Eupen. Zowel de kapelletjes in Vlaanderen als in Wallonië kwamen hierbij aan bod.
- 2 Voor de provincie Antwerpen was het Verbond voor Heemkunde actief met het synthesewerk over kapelletjes opgesteld in 1997 door Hans Geybels. Dit gebeurde op basis van een enquête van 16 vragen. Jan Van den Broeck schreef een reeks artikelen 'Langs de kapellen van Antwerpen' in het driemaandelijkse tijdschrift van het Verbond voor Heemkunde, Gouw Antwerpen. In Oost-Vlaanderen maakte Lut Bavay in 1981 haar licentieverhandeling over Kapellen en Kruisen te Mere. Deze werd in 1982 uitgegeven door de Heemkundige Kring van Erpe-Mere. Ze behandelde dezelfde problematiek in *Ons Heem* onder de titel 'Volksdevotie langs straten en pleinen. Enkele praktische wenken voor het opstellen van een inventaris' (42 (*Ons Heem*) 1, januari 1988, p. 2-8). Ze publiceerde over hetzelfde onderwerp in *Ethnologia Flandrica* (deel I, 1985, p. 66-83) onder de titel 'Kapellen en kruisen te Mere'. A. Van Oostveldt maakte een inventaris op van de kapellen in Vlaams-Brabant in drie boeken: *Het Hageland aan Maria* (1954), *Het Pajottenland aan Maria* (1973) en *Midden-Brabant aan Maria* (1975). In 1974 begon *Eigen Schoon en De Brabander* met een actie rond kapellen en kruisen. Men wou zoveel mogelijk foto's verzamelen rond de devotie-oorden. Valeer Wouters schreef *Legendarisch en vroom Hageland. Van vermaard bedevaartsoord tot eenvoudige veldkapel in Hageland en Vlaams-Brabants Haspengouw*, dat in 1998 door IGO Leuven werd uitgegeven. A. Roeck vulde dit aan met het artikel 'Kerken en kapellen in Midden-Brabant anno 1999', dat verscheen in *Volkskunde* (1999) 4, p. 389-420. In Aarschot inventariseerden Dominik Vanlommel, Annick Van Dessel, Ivo Hermans en Ria De Rijck de kapelletjes van de fusiegemeente en dit mondde in 1998 uit in het boek *De kleine huisjes van Aarschot*, een uitgave van de Commissie voor Monumentenzorg Aarschot. De heemkundige kring Andreas Masius publiceerde in 1983 het boek *Kapellen en Kruisen te Lennik*.
- 3 De Stichting Monumenten- en Landschapszorg, de ABB-Verzekeringen, de Landelijke Gilden en VTB-VAB kwamen in 1993 met het project De Kapelletjesbaan naar voor en dit op initiatief van Luc Devliegheer. De bedoeling was de kapel op te waarderen als sociaal verankerd lokaal cultuurhistorisch erfgoed. Deze tijdelijke actie duurde tot 1997. 43 dossiers voor restauraties werden goedgekeurd. In Vlaams-Brabant was er het project 'Kapelletjes' met als leidraad 50 basisvragen, waarin alle aspecten van de kapelletjes aan bod kwamen zowel deze als monumentwaardig gebouw als de hele devotiebasis.
- 4 In Kortenberg in 1988 en in Haacht in 1998 bijvoorbeeld werden fiets- en wandelpaden ingericht onder de term 'De Fietsroute De Kapellekensbaan' en 'Haachtse Kapelletjesroute'. Ook tentoonstellingen werden aan kapelletjes gewijd zoals 'Heilige Huisjes in het Hageland' in 1999 in Huize Hageland in Tielt-Winge.

Het onderhoud van de kapel is ook het voortbestaan van de kapel. Marie Van Craenenbroeck, de behoedster van de kapel van O.L.Vrouw in de Werkmansstraat (het Imbroek) te Zaventem